

Broedvogels Fayersheide 2012 vs. 2015

In 2012 had ondergetekende het plan gevat om de broedvogelpopulatie van Fayersheide (10,5 hectare groot) in kaart te brengen.

Dit had een aantal redenen:

1. Er worden jaarlijks door diverse natuurliefhebbers veel losse waarnemingen in dit gebied gedaan, waardoor er redelijk veel bekend is over de broedvogelsoorten, maar niet over hun aantallen.
2. Het Atlasproject stond voor de deur en in atlasblok 28-25 liggen 2 belangrijke vogelgebieden: Fayersheide en Kooiplas. D.m.v. een broedvogelinventarisatie zou ik een goed beeld krijgen van de soorten en hun aantallen, zodat ik goed voorbereid aan het Atlasproject kon beginnen.
3. En tot slot: broedvogels inventariseren is leuk werk!

Naast het inventariseren van alle broedvogels zijn tijdens het onderzoek ook de volgende soortgroepen meegenomen: dagvlinders, libellen, sprinkhanen, amfibieën en reptielen. Deze worden in dit artikel niet besproken, maar zullen uitgebreid behandeld worden in het nog te verschijnen Fayersheide-rapport. In het rapport zullen ook de broedvogelgegevens van 2015 meegenomen worden, toen is het gebied voor de tweede maal geïnventariseerd, echter ditmaal alleen op broedvogels.

Waarom is er na 3 jaar weer een inventarisatie uitgevoerd?

1. Aanleg van de bufferzone ten westen van Fayersheide is voltooid, is dit terug te zien in de broedvogelbevolking?
2. Er zijn gigantisch veel (grote) bomen gekapt en her en der is veel struikopslag verwijderd, welke gevolgen heeft dit voor de (aantallen) broedvogels?
3. 2015 was het laatste jaar van het Atlasproject, dus de laatste kans om nog wat soorten te sprokkelen.

Broedvogelkartering

De broedvogelinventarisatie is zowel in 2012 als in 2015 volgens de Sovon-criteria uitgevoerd, verdeeld over 8 ochtendbezoeken (maart t/m juni). Niet alle tellingen gingen een uur voor zonsopgang van start, vooral in maart (en begin april) is dit niet altijd zinvol, omdat het dan nog erg koud kan zijn en de zangactiviteit wat later in de ochtend veel beter is. Daarnaast werd in 2012 de Kooiplas op dezelfde ochtenden geïnventariseerd als Fayersheide, dus het moest 'om en om', dus de ene keer een vroeg bezoek aan Fayersheide, de volgende keer aan de Kooiplas, enz.

In 2015 werd op 6 dezelfde ochtenden het Oude Kerkhof geïnventariseerd, dus ook hier zijn niet alle tellingen vroeg van start gegaan. Dit maakt het dan wel weer goed vergelijkbaar. Ondanks dat dit misschien niet helemaal ideaal is, zal het zeer weinig effect hebben gehad op het eindresultaat: dit dankzij gerichte bezoeken op de juiste dagen, gunstige weersomstandigheden en een hoge onderzoeksintensiteit (zie tabel).

2012			2015		
datum	tijd	minuten	datum	tijd	minuten
15 maart			13 maart		
28 maart			3 april		
12 april	10:35 - 12:35	120	13 april	11:00 - 12:30	90
25 april	06:30 - 09:00	150	28 april	10:00 - 11:45	105
8 mei	10:30 - 12:30	120	12 mei	08:15 - 09:30	75
22 mei	05:05 - 07:50	165	23 mei	06:15 - 07:50	95
7 juni	08:45 - 11:20	155	11 juni	05:15 - 07:00	105
21 juni	04:45 - 07:10	145	26 juni	04:45 - 06:25	100
	08:30 - 11:00	150		04:30 - 05:45	75
	05:00 - 07:00	120		08:30 - 10:00	90
	totaal:	1125		totaal:	735

De onderzoeksintensiteit in 2012 was 107 min./ha., in 2015 was dit 70 min./ha.

Hierin lijkt een enorm verschil te zitten, maar in 2012 werd meer tijd genomen om te kijken naar de andere soortgroepen, dit werd in 2015 niet gedaan. Ook werd er in 2012 regelmatig een plaatje geschoten, wat onbewust ook tijd kost. Een normaal broedvogelrondje - zonder dat er extra tijd verloren ging - kostte in 2012 afgerond zo'n 2 uur, in 2015 was dit 1,5 uur. De reden dat dit in 2015 minder tijd kostte, was de kaalslag in het gebied, hierdoor zaten er vooral in de westelijke rand veel minder broedvogels, waardoor je sneller door kon lopen. De onderzoeksintensiteit was beide keren enorm hoog (normaal is 20-30 minuten per hectare al voldoende voor een goed broedvogelonderzoek), hiermee zijn de karteringen zeer gedegen uitgevoerd en zullen er weinig soorten en aantallen gemist zijn.

Op de volgende pagina is de tabel met broedvogels te vinden. Totaal werden er in 2012 maar liefst 182 territoria gekarteerd, verdeeld over 35 soorten! De dichtheid komt hiermee op 173 terr./10 ha., wat hoog is. In 2015 werden er - zoals verwacht - aanzienlijk minder vogels gekarteerd, t.w. 138 territoria (-24%!), verdeeld over 33 soorten. De broedvogeldichtheid komt hiermee op 131 terr./10 ha. Ten opzichte van 2012 waren er in 2015 7 soorten niet meer aanwezig (Ekster, Glanskop, Koekoek, Kuifmees, Patrijs, Ransuil, Spreeuw) en 5 soorten waren nieuw (Bosrietzanger, Grauwe Gans, Roodborstapuit, Sperwer, Waterhoen). Afgenomen zijn 21 en toegenomen zijn 7 soorten. Verder zijn 12 soorten in aantal gelijk gebleven.

Totaal in beide jaren waren 40 broedvogelsoorten aanwezig. In de afgelopen 5 jaar zijn nog de volgende soorten als broedvogel vastgesteld: Boomklever (2013), Gekraagde Roodstaart (2013,2016), Spotvogel (2013) en Kleine Karekiet (2016). De Boomklever had zich er net gevestigd, maar heeft de kaalslag niet kunnen waarderden en zal de komende jaren niet terug keren, idem geldt voor de Glanskop.

Soort	2012	2015	Soort	2012	2015
Appelvink	1	1	Kuifmees	1	-
Boomkruiper	5	3	Merel	11	12
Boompieper	12	9	Patrijs	1	-
Bosrietzanger	-	1	Pimpelmees	5	5
Buizerd	1	1	Ransuil	1	-
Ekster	1	-	Roodborst	11	5
Fazant	2	2	Roodborstapuit	-	1
Fitis	10	7	Sperwer	-	1
Gaai	3	2	Spreeuw	1	-
Geelgors	8	6	Staartmees	1	1
Glanskop	1	-	Tjiftjaf	20	14
Grasmus	7	9	Tuinfluitier	10	10
Grauwe Gans	-	1	Vink	11	5
Groene Specht	1	1	Waterhoen	-	1
Grote Bonte Specht	2	1	Wielewaal	1	1
Grote Lijster	1	1	Wilde Eend	2	1
Heggenmus	3	2	Winterkoning	9	7
Houtduif	5	5	Zanglijster	4	4
Koekoek	1	-	Zwarte Kraai	2	1
Koolmees	6	6	Zwartkop	21	11

In de tabel zijn de afgenomen/verdwenen soorten rood en de toegenomen/nieuw gevestigde soorten groen gedrukt (zwart is aantal gelijk gebleven). Opvallend zijn de forse afnames (25% en meer) van Boompieper, Fitis, Roodborst, Tjiftjaf, Vink en Zwartkop. Dit is een direct gevolg van de kap in het gebied. Als de opgaande begroeiing weer een kans krijgt, dan zullen sommige soorten de komende jaren weer toe gaan nemen, anders zullen ze blijvend op een lager niveau aanwezig zijn.

Andere soorten profiteerden juist van het opengooien van het gebied en/of de aanwezigheid van meer water in het voorjaar: Bosrietzanger, Grasmus, Grauwe Gans, Roodborstapuit en Waterhoen. Het voordeel van de kaalslag is dat er nu veel meer licht in het gebied valt en dat de overgang naar de bufferzone een stuk natuurlijker en fraaier is. Voor veel dieren en insecten vormt de westelijke bosrand nu geen "barrière" meer en kunnen ze makkelijk Fayersheide in en uit. Een groot nadeel is dat de luwte uit het gebied weg is, waardoor het voorheen aanwezige warme microklimaat (plaatselijk) verdwenen is. Dit zal waarschijnlijk nadelig zijn voor sommige dagvlinders en andere insecten (v.b. Oranjetipje is er sindsdien sterk afgenomen). Afgelopen winter is ook de oostrand flink uitgedund, dus in 2018 is het misschien interessant om te kijken hoe de broedvogelbevolking er nu uit ziet. Wordt vervolgd!

Robert Brunink (2016)